

Slovarji in učenje slovenščine

*Tadeja Rozman, Iztok Kosem, Nataša Pirih Svetina in
Ina Ferbežar*

Abstract

This paper discusses which Slovenian dictionary or dictionaries would be the most suitable for native Slovenian speakers and non-native Slovenian speakers to use. Slovenian studies are presented that focus on dictionary use and the comprehensibility of dictionary information among Slovenian elementary and secondary school students as well as non-native Slovenian speakers. A brief overview is also presented of relevant findings from dictionary use studies conducted abroad. After this overview of the needs, abilities and preferences of dictionary users who are learning a language, the paper concludes with some suggestions for Slovenian dictionary makers.

Keywords: dictionary use, school dictionary, learner's dictionary, vocabulary acquisition, language learning

Ključne besede: raba slovarjev, šolski slovar, slovar za tujce, usvajanje besedišča, učenje jezika

1 UVOD

Slovarji sodijo med osnovne jezikovne priročnike, zato so nepogrešljivi pri učenju tujih jezikov, pozitivno vlogo pa igrajo tudi v procesu usvajanja prvega jezika. Uporaba slovarjev namreč pozitivno vpliva na uspešno učenje novih besed ter pripomore k poglobljanju znanja o besedah tako na ravni pomena kot rabe (Paynter et al. 2005: 35–37, 41–45), bogat besedni zaklad pa je izjemno pomemben element sporazumevalne zmožnosti posameznikov – v kontekstu izobraževanja velja poudariti, da med drugim igra veliko vlogo pri šolskem uspehu, saj omogoča lažje razumevanje novih šolskih vsebin ter ima pozitiven vpliv na bralno pismenost (Paynter et al. 2005: 3–7, Pečjak 2012: 31). Vendar pa strokovnjaki opozarjajo (npr. Wright 1998: 7), da ima uporaba slovarja, ki ne ustreza spoznavno-jezikovnemu razvoju otrok in mladostnikov in ne upošteva specifičnih potreb ciljnih uporabnikov, lahko ravno nasprotno, torej precej negativne učinke.

V Sloveniji je razmislekov o oblikovanju slovarjev, ki bili primerni za tuje uporabnike ali učence v procesu osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja, razmeroma malo, prav tako ne obstajajo slovarji, narejeni prav za ti dve ciljni skupini. Zato učitelji slovenščine (kot prvega in kot drugega in tujega jezika) pri pouku (pogosto) uporabljajo kar splošni slovar, torej Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ),¹ in to kljub temu da je v osnovi namenjen odraslim domačim govorcem slovenščine. Problematičnosti uporabe oz. razmeroma omejene uporabnosti tega slovarja pa se, kot kažejo raziskave,² zaveda le manjši del učiteljstva, kar še posebej velja za učitelje v osnovnih in srednjih šolah,³ ki so večinoma mnjenja, da je za šolsko rabo SSKJ povsem primeren. Deloma je to seveda posledica odsotnosti drugih in drugačnih slovarskih virov, prevladujoče simbolne vloge splošnega slovarja, ki mu družba priznava status temeljnega jezikovnega priročnika (ker je v njem zajeto besedno bogastvo slovenščine, zato predstavlja temeljni vir za črpanje znanja o slovenskem besedišču, prim. Stabej 2009, Rozman 2009), deloma pa tudi zaradi pomanjkanja strokovnih objav in raziskav, ki bi se v našem prostoru ukvarjale z didaktičnimi vidiki uporabe slovarja ter s procesi usvajanja in učenja besedišča.

V zadnjem desetletju so se sicer zgodili nekateri pozitivni premiki na tem področju, saj je bilo tudi pri nas opravljenih nekaj raziskav na temo uporabe in razumljivosti slovarjev v okviru izobraževanja. Rezultati takšnih raziskav so za pripravo slovarskih virov izjemno pomembni. Izhodišče sodobnih leksikografskih praks namreč je, da je pri pripravi slovarjev potrebno upoštevati potrebe in zmožnosti ciljne publike, deloma pa tudi navade glede iskanja informacij o

1 O tem podrobneje v nadaljevanju članka v razdelku 2.

2 Gl. razdelek 2.

3 Manj pa za učitelje slovenščine kot drugega in tujega jezika.

jeziku – pri snovanju slovarjev za šolsko rabo oz. tuje govorce je torej poleg poznavanja splošnih značilnosti spoznavno-jezikovnega razvoja in specifičnosti usvajanja besedišča potrebno tudi védenje o tem, katere podatke o besedišču bodo uporabniki na določenih stopnjah izobraževanja oz. stopnjah jezikovnega znanja verjetneje bolj potrebovali (in bodo zato za njih relevantni) ter kako naj bodo ti podatki zapisani, da bodo razumljivi (in zato uporabni). Seveda se do določene mere lahko naslonimo na izkušnje iz tujine – v mednarodnem prostoru je bilo opravljenih že precej raziskav o uporabniških vidikih slovarjev,⁴ prav tako imajo izkušnje z izdelavo različnih šolskih slovarjev in slovarjev za tujece – vendar pa tuje prakse ne morejo biti v slovenski prostor prenesene brez upoštevanja specifičnosti tako slovenskega jezika kot prostora, s čimer imamo v mislih predvsem družbena stališča do jezikovnih priročnikov, standardizacije in poučevanja jezika, pa tudi didaktična načela in prakse slovenskega izobraževalnega sistema.

Zaradi omejenosti s prostorom se bomo v prvem delu prispevka osredotočili na prikaz raziskav, opravljenih v Sloveniji (razdelek 2), ga dopolnili s spoznanji iz tujine (razdelek 3), nato pa v razdelku 4 razmišljali o konkretnih rešitvah, ki jih lahko izpeljemo na podlagi opravljenih raziskav in poznavanja področja, kar zajema tudi upoštevanje značilnosti spoznavno-jezikovnega razvoja, ki ga v prispevku sicer podrobneje ne predstavljamo.

2 UPORABNIŠKE RAZISKAVE V SLOVENIJI

Pri nas je bilo v zadnjih letih opravljenih nekaj raziskav, ki se osredotočajo na razumljivost slovarskih podatkov med učenci, rabo slovarjev pri pouku slovenščine, deloma pa tudi na analizo leksikalnih težav. V tem poglavju bomo na kratko predstavili glavne rezultate, ki so relevantni za razmislek o pripravi slovarskih vsebin, primernih za ti dve ciljni skupini.

2.1

Prva obsežnejša anketna raziskava je bila narejena leta 2008 (Stabej et al. 2008). V raziskavo je bilo zajetih 409 učiteljev slovenščine in 3427 učencev od 4. razreda osnovne šole do 4. letnika srednje šole. Vsebinsko je bila anketa dvodelna: prvi del je preverjal uporabo in vrednotenje enojezičnih slovarskih priročnikov, drugi pa zaznavanje problemov pri usvajanju besedišča.

Odgovori so pokazali, da učitelji slovarje pri pripravi na pouk uporabljajo razmeroma pogosto, in sicer za različne vsebine: najpogosteje za obravnavo besedišča,

⁴ Gl. razdelek 3.

a tudi slovnice, umetnostnih in neumetnostnih besedil ter pri pripravi in popravljanju šolskih nalog in testov. Pri pripravi na pouk najpogosteje uporabljajo SSKJ, enako velja za delo v razredu – kar 96,8 % učiteljev je zatrnilo, da ga pri pouku uporabljajo vsaj občasno. SSKJ vključujejo pri obravnavi različnih učnih vsebin (Tabela 1), tudi ko delo s slovarjem ni predvideno po učnem načrtu ali v učbeniku, poleg tega pa pripravljajo tudi posebne vaje za spoznavanje SSKJ.

Tabela 1: Vključevanje SSKJ pri posameznih učnih vsebinah v razredu (% predstavljajo deleže učiteljev, ki uporabljajo SSKJ pri navedenih dejavnostih)

Dejavnost	%
obravnava neumetnostnega besedila	68,5
obravnava besedoslovja in frazeologije	65,3
obravnava umetnostnega besedila	56,2
obravnava pravopisa	52,8
skupinska poprava testov, domačih nalog	39,4
obravnava pravorečja	37,9
obravnava slovnice	32,3
obravnava besediloslovja in sporočanje	24,2
drugo	2,4

Velika večina učiteljev je tudi zatrnila, da spodbujajo učence k samostojni rabi slovarjev pri različnih, predvsem produktivnih sporazumevalnih dejavnostih (Tabela 2), v primeru nerazumevanja besed pa učencem vsaj občasno naročijo, naj pomen poiščejo v slovarju.

Tabela 2: Spodbujanje rabe slovarjev⁵ pri posameznih dejavnostih (% predstavljajo deleže učiteljev, ki spodbujajo rabo slovarjev pri navedenih dejavnostih)

Dejavnost	%
pisanje besedil	71,6
iskanje sopomenk in protipomenk	62,3
priprava govornih vaj	61,1
poprave besedil	56,0
iskanje domačih ustreznice	55,5
iskanje slogovno nezaznamovanih ustreznice	54,0
reševanje jezikovnih vaj	37,2
branje	27,6
drugo	4,9

5 Vprašanje se je nanašalo na rabo SSKJ, slovarskega dela Slovenskega pravopisa in slovarjev tujk.

Učitelji se strinjajo, da je spoznavanje enojezičnih slovarjev v šoli koristno, ker pripomore k boljši sporazumevalni zmožnosti učencev, jim pomaga pri pravilnejši rabi jezika, igra pomembno vlogo pri usvajanju besedišča in širjenju besednega zaklada in ker popisuje besedno bogastvo slovenščine. O SSKJ na sploh imajo pozitivno mnenje:

- menijo, da je koristen pripomoček pri reševanju različnih jezikovnih težav (predvsem pri razumevanju besed ter reševanju težav z zapisom in izgovorom besed, nekoliko manj tudi pri vprašanih sloga, terminologije, pragmatike in slovnice besed),
- se strinjajo z njegovo normativno veljavnostjo,
- menijo, da je razumljiv in da ga ni težko uporabljati,
- velika večina (73,3 %) pa je tudi mnenja, da je primeren za učence.

Podobno kot učitelji imajo tudi učenci o slovarjih dobro mnenje:

- menijo, da pomaga pri pravilni rabi slovenščine in pri reševanju težav s slovenščino,
- slovarje dojemajo kot normativne priročnike,
- razlage v slovarjih se jim ne zdijo pretežke, se pa strinjajo s trditvijo, da je slovarje težko uporabljati zaradi slabo razumljivih krajšav in znakov.

Vendar pa kljub pozitivnemu mnenju velika večina učencev ne mara uporabljati slovarjev (s trditvijo »Rad/a uporabljam slovarje« se je strinjalo le 37 % osnovnošolcev in 30,3 % srednješolcev) niti jih ne uporablja (SSKJ npr. uporablja le 24,5 % osnovnošolcev in 16,5 % srednješolcev). Na vprašanje o samostojni rabi slovarjev doma so učenci odgovorili, da slovarje uporabljajo pretežno takrat, ko morajo rešiti naloge, povezane s slovarji, pri vprašanju, ki je preverjalo rabo slovarjev pri posameznih težavah z besedami, pa se je izkazalo, da jih najpogosteje uporabijo kot pomoč za razumevanje in zapis besed (čeprav so deleži učencev, ki slovarje uporabljajo, razmeroma nizki). Prav tako se je izkazalo, da je uporaba slovarja pri reševanju leksikalnih težav ena izmed najmanj priljubljenih strategij (raje vprašajo, se nalogi izognejo ali pogledajo na internet).

Na tem mestu so zanimivi tudi odgovori, katere vrste napak v rabi besedišča učitelji najpogosteje opažajo pri pisanju in govoru učencev: daleč najpogostejše so pravopisne oz. izgovorne napake, sledijo jim slovnične in slogovne, manj pogoste pa so pomenske, kolokacijske, sintagmatske in frazeološke napake.

2.2

Podobna, vendar bistveno manj obsežna anketna raziskava je bila opravljena leta 2013 (Čebulj 2013), v katero je bilo zajetih 75 učiteljev razrednega pouka. Tudi

tukaj se je izkazalo, da je večina že uporabila SSKJ pri pouku (celo v 1. razredu) in da učence učijo uporabljati SSKJ, slovarje pa uporabljajo tudi kot eno izmed strategij za razlaganje pomena besed.⁶ Učitelji sicer zaznavajo nekaj težav, ki jih imajo učenci z uporabo SSKJ (največ težav opažajo pri iskanju gesel po abecedi) in se večinoma strinjajo, da bi potrebovali enojezični slovar, namenjen šolarjem.

2.3

V okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku (SSJ)⁷ je bila leta 2010 izvedena zelo obsežna anketna raziskava o jezikovnem pouku slovenščine (Rozman et al. 2010; 2012). Vanjo je bilo vključenih 276 učiteljev slovenščine ter 1465 učencev 3. triletja osnovnih šol in srednješolcev. Vprašanj, ki bi se nanašala na slovarje in besedišče, je bilo malo, kljub temu pa anketa prinaša nekaj rezultatov, relevantnih za obravnavano temo.

Učiteljem se učenje besedišča v procesu izobraževanja zdi zelo pomembno, zato bi v idealnih razmerah tej dejavnosti pri pouku posvetili veliko časa. Manj bi ga namenili spoznavanju jezikovnih priročnikov in njihovi rabi, čeprav se jim tudi to zdi razmeroma pomembno. Podobno učenci trdijo, da je velik besedni zaklad najpomembnejši element dobro razvite sporazumevalne zmožnosti,⁸ poznavanje slovarjev se jim v primerjavi z ostalimi znanji in spretnostmi zdi manj pomembno, tudi od poznavanja interneta, ki so ga ocenili razmeroma visoko. V skladu s tem so tudi odgovori, ki so se nanašali na rabo različnih jezikovnih virov in informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT): učenci za reševanje jezikovnih težav redno uporabljajo elektronske vire, predvsem spletne iskalnike, bistveno več kot slovarje, kar še posebej velja za tiste v knjižni obliki, kar je v skladu z rezultati, predstavljenimi pod točko 2.1. Nasprotno pa učitelji (predvsem starejši) spletnih slovarjev in IKT pri pouku ne uporabljajo pogosto, čeprav so načelno temu naklonjeni.

2.4

V okviru projekta SSJ je bila izvedena tudi empirična raziskava, ki je preverjala razumljivost slovarskih informacij o slovničnih (oblikoskladenjskih) lastnostih besed (Rozman et al. 2010), v kateri je sodelovalo 389 učencev 8. in 9. razreda OŠ ter 2. in 3. letnika SŠ. Izkazalo se je, da so bila na novo napisana gesla, v

6 Učitelji uporabijo slovar kot vir informacij o pomenu besede ali pa, sicer redkeje, slovar učenci uporabijo sami.

7 <http://www.slovenscina.eu/> (dostop 30. 6. 2015).

8 Vprašanje se je glasilo: Katera od spodaj napisanih znanj in spretnosti so po tvojem mnenju še posebej pomembna za to, da uspešno govoriš, pišeš in bereš v slovenskem knjižnem jeziku? Na voljo so imeli 8 odgovorov, vsakega so ocenili z oceno od 1 do 6.

katerih so bili podatki o slovničnih lastnostih besed kar se da eksplicitni, razumljivejša⁹ od gesel iz SSKJ, kjer so ti podatki podani kot (kvalifikatorske) krajšave, v glavi in zaglavju pa zapisani zelo zgoščeno. Kot najkoristnejši za razumevanje so se izkazali tisti deli geselskih člankov, v katerih so bili podatki o slovnici bolj eksplicitni in najbolj neposredno povezani z vprašanjem, zastavljenim v testni nalogi, ne glede na to, na katerem mestu so bili ti podatki zapisani: razumljive in za reševanje testa koristne so bile tako razvezane krajšave kvalifikatorskih pojasnil, zapisane za iztočnico, kot grafično izpostavljena eksplicitna pojasnila in zgledi rabe, zapisani za definicijo.

2.5

V letih 2007–2009 je bila v okviru priprave doktorske disertacije (Rozman 2010) opravljena obsežna analiza učnih načrtov in učbenikov za 2. in 3. triletje OŠ in srednje šole, ki je preverjala vključenost slovarskih vsebin v jezikovni pouk slovenščine, ter bila izvedena empirična raziskava o razumljivosti slovarskih definicij, v kateri je sodelovalo 607 učencev iz treh starostnih skupin: 5./6. razred OŠ, 8./9. razred OŠ in 2./3. letnik SŠ.

Zmožnost uporabe slovarjev sodi med pričakovane dosežke ob koncu osnovnošolskega izobraževanja,¹⁰ slovar je v učne načrte vključen od 7. razreda OŠ naprej, v šolskih gradivih pa se vaje za delo s slovarjem (predvsem SSKJ) pojavljajo že dosti prej. Analiza je izpostavila več težav pri obravnavi in vključevanju slovarjev v didaktični proces, ki med drugim izhajajo iz neupoštevanja dejstva, da je SSKJ v nekaterih segmentih močno zastarel, še bolj pa, da je zaradi količine, strukturiranosti in neeksplicitnosti podatkov o besedišču marsikdaj prezahteven za takšno uporabo, kot jo predvidevajo naloge.

Empirična raziskava se je osredotočila na primerjavo razumljivosti definicij iz SSKJ in novih definicij, ki so bile napisane posebej za namene testiranja, in sicer tako, da bi bile učencem čim bolj razumljive (upoštevale so načela eksplicitnosti, neposrednosti, izogibanja abstraktnim in strokovnim besedam, nezapletene stavčne strukture, manjše pomenske razdrobljenosti itd.). Predpostavka, ki se je s testiranjem potrdila, je bila, da so definicije iz SSKJ zaradi abstraktnosti in prezahtevnega definicijskega jezika težje razumljive, predvsem mlajšim učencem. Raziskava je tudi izpostavila nekaj lastnosti, ki vplivajo na razumljivost definicij in se nanašajo na (ne)posrednost, strukturo, dolžino in tip definicij ter dolžino in strukturo geselskih člankov.

⁹ Še posebej osnovnošolcem.

¹⁰ »Pojmenovalno zmožnost [učencev/učenka] pokaže tako, da: /.../ zna uporabljati slovarske priročnike v knjižni in elektronski obliki (7., 8., 9. razred)« (UN za slovenščino v OŠ: 89).

2.6

Od leta 2010 obstaja prosto dostopen korpus šolskih pisnih besedil Šolar,¹¹ ki vsebuje avtentična besedila učencev, vključenih v slovenski šolski sistem, in je zato odličen vir informacij o njihovi pisni jezikovni zmožnosti. Izčrpana analiza Šolarja je bila narejena v okviru gradnje Pedagoškega slovnicega portala¹² (Kosem et al. 2012), vendar pa je za pripravo slovarskih vsebin ta analiza le deloma relevantna, saj so bile napake¹³ kategorizirane glede na jezikovne zadrege (npr. napake zapisa, skladnje), zato informacij o problematičnosti posameznih besed ne daje. Leta 2015 je bila zato opravljena analiza, ki je bila usmerjena prav v pridobivanje podatkov za pripravo šolskega slovarja in didaktičnih gradiv za obravnavo besedišča (Arhar Holdt in Rozman 2015). Zajela je sicer le manjši del korpusa, potrdilo pa se je, da bodo na ta način pridobljene informacije dobro vodilo glede slovarske obravnave polnopomenskih, pa tudi slovnice besed. Predvsem se je pokazala potreba po povezovanju tradicionalno slovarske in slovnice problematike, izpostavljanju kolokacijskih, stilističnih in sintagmatskih značilnosti besed, sopostavljanju oblikovno podobnih, a pomensko različnih besed ter prikazovanju skupnih značilnosti in posebnosti besed, ki so pomensko blizu ali delno prekrivne, raba pa je kolokacijsko, stilistično ali kako drugače omejena.

2.7

Vse zgoraj opisane raziskave so se osredotočale na učence in učitelje slovenščine v slovenskih osnovnih in srednjih šolah, slovarskih raziskav na področju slovenščine kot drugega in tujega jezika pa skoraj nimamo. Izjema je raziskava Rozman (2003), v kateri je bila opravljena analiza angleških enojezičnih slovarjev za tujce ter opravljena kratka anketa med 64 udeleženci in 18 učitelji tečajev slovenščine kot drugega in tujega jezika, ki so potekali poleti 2003 v organizaciji Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik (CSDTJ).¹⁴ Na podlagi teh rezultatov je bila utemeljena potreba po pripravi enojezičnega slovarja slovenščine za tujce, podani pa so bili tudi nekateri predlogi za konkretne slovarske rešitve. Podobno, a krajšo anketo smo v okviru CSDTJ izvedli tudi maja 2015; na anketo z desetimi vprašanji je odgovorilo 15 učiteljev, ki poučujejo slovenščino kot drugi in tuji jezik.

Glavne ugotovitve obeh anket lahko strnemo takole:

- velika večina učecih se pri učenju slovenščine uporablja slovarje,
- pretežno uporabljajo dvojezične slovarje, ki so v paru z njihovim prvim jezikom,

11 <http://www.slovenscina.eu/korpusi/solar> (dostop 30. 6. 2015).

12 <http://www.slovenscina.eu/portali/pedagoski-slovnici-portal> (dostop 30. 6. 2015).

13 Za napako se je v Šolarju štel le tisto, kar so popravili učitelji.

14 <http://www.centerslo.net/> (dostop 30. 6. 2015).

- od enojezičnih slovarjev uporabljajo le SSKJ,
- SSKJ uporabljajo učeči se z boljšim znanjem slovenščine in na višjih stopnjah učenja, govorniki drugih slovanskih jezikov in jezikoslovno izobraženi,
- slovarje uporabljajo pri različnih dejavnostih, najpogosteje pri pisanju, prevajanju in branju,
- večina učecil se bi uporabljala enojezični slovar slovenščine za tujce;
- precej učiteljev pri pouku uporablja enojezične slovarje slovenščine, in sicer za različne dejavnosti, predvsem za prevajanje in delo z besediščem (iskanje pomenov, primerov rabe, frazemov, sopomenk, besednih družin ipd.),
- večina učiteljev meni, da bi potrebovali slovar za tujce,
- enojezični slovar bi tako lahko začeli uporabljati prej (že na nižjih stopnjah jezikovnega znanja, po mnenju učiteljev na stopnji A2–B1, SSKJ pa na stopnji B2 Skupnega evropskega jezikovnega okvira),¹⁵
- tak slovar bi bil bolj primeren za različne dejavnosti pri pouku, tudi za tvorjenje in razumevanje besedil,
- veliko učiteljev meni, da bi tak slovar predvsem moral vsebovati preproste razlage in čim več zgledov rabe ter biti v e-obliki,
- po mnenju učiteljev učeči se poleg pomena besed najpogosteje potrebujejo informacije o rabi in slovničnih lastnostih besed,
- pri svojih študentih pa pri uporabi besedišča najpogosteje opažajo napake v skladnji in pomensko ter kontekstualno neustrezno rabo.

3 UPORABNIŠKE RAZISKAVE V TUJINI

Pregled tujih raziskav o rabi slovarjev kaže ravno obratno stanje, kot je v Sloveniji, saj tam prevladujejo raziskave med tujimi govorniki, raziskave med govorniki prvega jezika pa so zelo redke. Poleg tega so skoraj vse raziskave osredotočene na študente, največkrat na študente tujih jezikov ali prevajalce, pa tudi jezikoslovce in učitelje jezikov. V nadaljevanju predstavljamo nekaj ključnih ugotovitev omenjenih raziskav, pri čemer so mnoge relevantne za snovalce slovarjev tako za domače kot tudi tuje govorce.

S tehnološkim napredkom so se mnoge raziskave osredotočile na preučevanje razlik med uporabo različnih slovarskih medijev. Že v 90-ih letih 20. stoletja je

¹⁵ Skupni evropski jezikovni okvir (<http://www.europass.si/files/userfiles/europass/SEJO%20komplet%20za%20splet.pdf>, dostop 30. 6. 2015) opisuje jezikovno zmožnost na šestih ravneh, pri čemer A2 pomeni drugo, B1 pa tretjo raven.

Leffa (1993) primerjal rabo elektronskih in tiskanih slovarjev pri osnovnošolcih in ugotovil, da so učenci prevajali besedila boljše in hitreje z elektronsko verzijo slovarja kot tiskano, poleg tega pa je 80 % učencev imelo elektronsko verzijo raje od tiskane. Podobno preferenco so pokazali tudi študenti španščine kot tujega jezika v raziskavi Aust et al. (1993), pri čemer je bila ena od izpostavljenih prednosti elektronskih slovarjev tudi ta, da so študenti lahko v elektronskem slovarju v istem času poiskali več besed kot v tiskanem. Do podobnih zaključkov so kasneje prišli tudi Nesi (2000), Corris et al. (2000), Tono (2000), Laufer (2000), Winkler (2001), Laufer in Levitzky-Aviad (2006), Petrylaite et al. (2008) in Dziemianko (2010). Nekatere od omenjenih raziskav so podale tudi druge relevantne ugotovitve. Tako je npr. Laufer (2000) v raziskavi s 55 študenti angleščine kot tujega jezika ugotovila, da so bili rezultati vaje iz razumevanja neznanih besed občutno boljši, ko je bila študentom ponujena kombinacija prevoda, razlage in primerov. Winkler (2001) je v svoji raziskavi ugotovila, da so spretnosti, ki jih mora uporabnik imeti pri uporabi elektronske in tiskane verzije slovarja, včasih zelo različne, kar velja tudi za težave, s katerimi se sreča pri uporabi različnih oblik slovarjev. Z vidika slovarskih medijev so relevantne tudi ugotovitve Chenove raziskave (2010) o rabi tiskanih in elektronskih žepnih¹⁶ slovarjev. 85 udeležencev raziskave, Kitajcev, ki so se učili angleščine, je veliko pogosteje uporabljajo elektronske žepne slovarje, je bila pa opažena razlika v rabi zaradi količine podatkov na strani tiskanega slovarja oz. zaslona elektronskega žepnega slovarja – uporabniki so raje uporabljali elektronske slovarje pri branju, tiskane pa pri prevajanju in pisanju.

Mnoge raziskave poročajo o tipih informacij, ki jih slovarski uporabniki največkrat iščejo. Po pričakovanju sta na prvem mestu razlaga in zapis (Béjoint 1981; Jackson 1988; Battenburg 1989; Harvey in Yuill 1997; Hartmann 1999; Kosem 2010; Verlinde in Binon 2010; Lorentzen in Theilgaard 2012), pogosto pa tudi sinonimi. Tuji govorniki pogosto poiščejo tudi slovnične informacije, informacije o kolokacijah, zglede in idiome oz. frazeologijo (Béjoint 1981; Harvey in Yuill 1997). Ostale informacije, kot sta npr. etimologija in izgovorjava, uporabniki iščejo zelo redko (Hartmann 1999; Kosem 2010). Posebej velja izpostaviti Kosmovo (2010) obsežno raziskavo med 444 domačimi govorniki in 169 tujimi govorniki angleščine na Univerzi Aston, katere rezultati so prikazani v Tabeli 3 in kažejo, da tuji govorniki skoraj vse tipe informacij, z izjemo zapisa, iščejo pogosteje kot domači govorniki, pri čemer velja upoštevati dejstvo, da je nekaterim tipom informacij (npr. zgledom, kolokacijam) v slovarjih za tujce namenjeno več poudarka.

¹⁶ Žepni slovarji so slovarji manjšega obsega (manjše število gesel in kratke, poenostavljene informacije o iztočnicah).

Tabela 3: Uporaba mikrostrukturnih delov slovarskega gesla (domači in tuji govornici) (vrednosti: 1 – skoraj nikoli, 2 – redko, 3 – pogosto, 4 – skoraj vedno); prevedeno iz Kosem (2010: 162).

	domači govornici (povprečje)	tuji govornici (povprečje)
razlage	3,44	3,56
zapis	2,82	2,73
sinonimi	2,63	2,91
zgledi	2,45	2,92
raba in slovnica	1,72	2,16
frazeologija	1,66	2,27
kolokacije	1,49	2,15
izgovorjava	1,60	2,10

Obstaja tudi kar nekaj raziskav o tem, katere besede uporabniki iščejo. V Béjoin-tovi (1981) raziskavi 66 % študentov (tujih govorcev) sploh nikoli v slovarju ni iskalo pogostih besed, podobno pa so kasneje potrdili Hatherall (1984), Bogaards (1998) ter Nesi in Haill (2002). Teh ugotovitev nista potrdila Verlinde in Binon (2010), ki sta pri analizi 55.752 dostopov do spletnega portala Base lexical du français (BLF) ugotovila, da uporabniki pogosto iščejo pogoste besede. Podobno so pri pregledu približno pol milijona dostopov svahilsko-angleškega slovarja ugotovili tudi de Schryver et al. (2006), ki pa hkrati zaključujejo, da obstaja določena korelacija med pogostostjo besed v korpusu in pogostostjo njihovih poizvedb zgolj za prvih nekaj tisoč besed in je ravno zato nemogoče predvideti, katere besede bodo zanimale slovarske uporabnike. Tudi Trap-Jensen et al. (2014) so pri analizi dnevnikov iskanj uporabnikov spletne verzije danskega slovarja (Der Danske Ordbog)¹⁷ ugotovili, da so funkcijske in korpusno najpogostejše besede med najpogostejše iskanimi besedami (60 % od 1.000 najbolj iskanih besed najdemo med 10.000 najpogostejšimi besedami v korpusu).

Raziskave so razkrile nekaj strategij uporabe slovarjev, ki pogosto odločajo o tem, kako uspešni so uporabniki pri iskanju in interpretacij informaciji v slovarjih. Med pogosto omenjenimi je ogled samo prve razlage oz. razlage pri prvem pomenu, o kateri poročajo Mitchell (1983), Tono (1984), Neubach in Cohen (1988), McCreary (2002), Nesi in Haill (2002) in Kosem (2010). Podobno za elektronske žepne slovarje ugotavlja tudi Boonmoh (2012), pri čemer so študenti v raziskavi pogledali samo del gesla, ki je bil prvotno prikazan na zaslonu. S tega vidika je zelo pomembna odločitev o vrstnem redu pomenov v slovarskih geslih, ki mora

¹⁷ <http://ordnet.dk/ddo> (dostop 30. 6. 2015).

biti prilagojen ciljnemu uporabniku, ter o izbiri različnih strategij za podajanje informacij, kot je npr. pomenski meni na začetku gesla za hiter pregled pomen-ske členitve in hitrejšo navigacijo po geselskem članku. Druga strategija, zaznana tako pri domačih kot tujih govoricah, je strategija »kidrule«, pri kateri uporabnik znano besedo iz razlage uporabi kot enakovrednico neznanne besede. Strategijo sta prvič zaznala Miller in Gildea (1987) pri raziskavi, ki je vključevala 10 in 11 let stare otroke, kasneje pa so jo pri študentih in odraslih potrdili še Harvey in Yuill (1997), McCreary in Dolezal (1999), Nesi (2000), McCreary (2002) ter Nesi in Haill (2002). V tretjo skupino lahko uvrstimo primere, ko uporabniki, tudi zara-di neustrezno uporabljenih strategij iskanja, naletijo na težave pri rabi slovarjev. Tako recimo Selva in Verlinde (2002) poročata o težavah uporabnikov pri iskanju pravih informacij v večpomenskih geslih in v dolgih razlagah, podobne težave uporabnikov je pri obsežnejših geslih zaznal tudi Tono (2011).

Na splošno so pri raziskavah največkrat uporabljeni slovarji za tuje govorce angleščine,¹⁸ zlasti zato, ker so ravno ti slovarji gonilna sila leksikografskih inovacij in posledično zelo zanimivi za odkrivanje novih trendov v rabi slovarjev. Med inovacijami, ki so jih v leksikografijo uvedli ti slovarji, so razlagalno besedišče, tj. omejen nabor besed, ki se lahko pojavijo v slovarskih razlagah (prvič uporabljeno v Longman Dictionary of Contemporary English), celostavčne razlage (prvič v slovarju COBUILD), pomenske indikatorje (Longman Dictionary of Contemporary English), pomenske menije (Macmillan English Dictionary for Advanced Learners) ter vpeljavo podatkov iz korpusov usvajanja jezika.¹⁹ Glavni namen naštetih inovacij je predvsem olajšati uporabniku iskanje relevantne informacije ter njeno uporabo za namene tvorjenja besedil. Ravno zato ni presenetljivo, da celo-stavčne razlage, indikatorje in pomenske menije danes najdemo tudi v slovarjih za domače govorce.

V zvezi s slovarji v tujini velja omeniti še en pomemben trend. Slovanske vsebine se selijo na splet in dejansko težko najdemo sodobni slovar, ki ne bi imel tiskane in spletne verzije. Vse pogosteje se celo dogaja, da slovarji sploh nimajo več tiskanih verzij (npr. znani angleški založnik Macmillan je leta 2012 ukinil izdelavo tiskanih slovarjev in se posvetil samo spletnim slovarjem (gl. Rundell 2014). Vendar pa so spletne strani slovarjev postale mnogo več, dejansko gre za portale z več referenčnimi viri (poleg slovarjev najdemo tudi tezavre itd.) in z različnimi informacijami o jeziku, npr. z blogi o določenih posebnostih rabe besed, opozorili na najpogostejše jezikovne napake, multimedijskimi vsebinami ipd. Na ta način slovar postaja zgolj del jezikovno-didaktičnega servisa. Za šolsko rabo je zanimiv portal Wordsmyth,²⁰ katerega osrednji del so otroški, ilustrirani in šolski slovarji

18 Predvsem tisti, ki so namenjeni učecim se z boljšim jezikovnim znanjem (od ravni B2 naprej).

19 Gre za korpus besedil, ki so jih napisali tuji govorce.

20 <http://www.wordsmyth.net> (dostop 30. 6. 2015).

za domače govorce angleščine, poleg tega pa uporabniki na strani lahko uporabijo orodja za reševanje anagramov in ugank ter izdelavo glosarjev in kvizov. Takšna orodja so dobrodošla tako z vidika učencev kot učiteljev, saj olajšajo vključevanje slovarskih vsebin v pouk.

4 ZAKLJUČKI IN VIZIJA

Kaj torej vemo o potrebah, možnostih in navadah uporabnikov in kako naj to upoštevamo pri pripravi slovarskih virov?

4.1

Raba in poznavanje slovarjev sta del predpisanih kurikularnih vsebin, slovarske vsebine se pojavljajo v šolskih gradivih, učitelji pa slovarjev (predvsem SSKJ) ne uporabljajo le kot priročnikov za pripravo učnih gradiv in vrednotenje učenčevih izdelkov, ampak tudi med poukom v razredu. Sodeč po rezultatih anket, slovarje med poukom uporabljajo pri obravnavi različnih jezikovnih vsebin in pri različnih, predvsem produktivnih dejavnostih. Slovar v šolski praksi torej ni le priročnik, ki daje informativno-normativne podatke o jeziku, ampak je tudi pomembno didaktično sredstvo. Domnevamo lahko, da bi bil slovar, ki bi bil narejen z mislijo na upoštevanje potreb in možnosti učencev ter zasnovan kot priročnik za delo v razredu, za pouk še bolj privlačen, predvsem pa bi sodoben deskriptivni slovar s poudarjeno didaktično vlogo verjetno pomembneje pozitivno vplival na razvoj prožne sporazumevalne zmožnosti. Zdi se, da je za to potrebno preseči tradicionalne okvire slovarske forme in razmišljati o izdelavi spletnega portala, kjer bo na enem mestu zbranih več vrst leksikalnih informacij. Kot nakazuje analiza Arhar Holdt in Rozman (2015),²¹ bo potrebno, tako s pomočjo korpusnih analiz kot na podlagi analiz pouka slovenščine, detektirati leksikalne težave učencev in nanje v slovarju ne samo opozarjati, ampak jih tudi reševati. To pomeni, da klasične slovarske informacije dopolnjujemo z eksplicitnimi (oz. bolj »šolskimi«) razlagami posameznih vsebin, jih v posebnih razdelkih povezujemo s slovničnimi, pravopisnimi idr. jezikovnimi vsebinami, opisujemo stilistične, kolokacijske, sintagmatske razlike sopomenk ali delno pomensko prekrivnih besed, sopostavljamo in opozarjamo na različne pomene in rabe oblikovno podobnih besed, na posebne rabe, ki odstopajo od usvojenih vzorcev, dajemo normativne nasvete, jih povezujemo s kvizi, vajami, dopolnjujemo s slikami, seznami pogostih napak, besede vključujemo v pomenska polja in besedotvorne družine, združujemo informacije o besedah na podlagi različnih asociativnih povezav itd. S takimi povezavami

21 In podobne so prakse tudi v tujini, prim. npr. Vocabulary.com, Merriam-Webster.com.

bodo učenci nove informacije o besedišču usvajali uspešneje, saj jih bodo lažje povezali z že usvojenim znanjem in jih vključili v mentalni leksikon, kjer so besede med seboj po obliki in vsebini povezane v leksikalne mreže (prim. npr. Rozman 2010: 32), poleg tega pa bomo z združevanjem različnih informacij o besedah in vaj spodbujali tudi razvoj strategij za uspešno učenje besed (prim. Paynter et al. 2005: 30–68). Eksplicitna pojasnila o zadregah glede norme in rabe, ki presegajo v šolah še vedno pogosto prisotno dekontekstualizirano črno-belo slikanje jezikovnih pojavov na prav-narobe (Stabej et al. 2008), pa so izjemno pomembna za razvoj boljšega razumevanja kompleksnega delovanja jezika (in s tem prožne sporazumevalne zmožnosti posameznikov).

4.2

S takšno informativno-didaktično naravnostjo, kot jo opisujemo v razdelku 4.1, bi slovar verjetno naredili učencem privlačnejši tudi za samostojno rabo. Slovarjev, tudi spletnih, učenci – kot so pokazale raziskave – trenutno skoraj ne uporabljajo, čeprav je iskanje informacij po spletu (preko spletnih iskalnikov) običajen način pridobivanja informacij o jeziku. Natančnejših vzrokov za to ne poznamo, domnevamo pa, da vzroki tičijo tudi v neprijaznosti spletnih slovarskih vmesnikov in uporabniku neprijazni obliki slovarskih sestavkov z zelo zgoščeni-mi, nepregledno strukturiranimi ter težko razumljivimi slovarskimi podatki.

Empirični raziskavi, predstavljeni pod razdelkoma 2.4 in 2.5, ki sta se sicer osredotočali samo na določene segmente slovarja, sta namreč pokazali, da je SSKJ (kot najbolj uporabljan slovar pri pouku slovenščine) na več mestih težko razumljiv, predvsem mlajšim učencem.

Izkazalo se je, da so zakodirane informacije o slovničnih lastnostih besed slabo razumljive in na podlagi rezultatov lahko zaključimo, da je bolj eksplicitno načeloma boljše, pa naj bo zapisano kot kvalifikatorsko pojasnilo, izpostavljeno v zgledu rabe ali v posebnem grafično izpostavljenem razdelku o rabi besed. Za določitev, katere informacije o slovničnih lastnostih besed je potrebno v slovarju bolj eksplicirati in kako, bi sicer potrebovali še kakšno obširnejšo raziskavo, ki bi jasneje izpostavila problematična mesta in na podlagi katere bi lahko določili najustreznejše načine podajanja informacij o slovnici (in tudi drugih lastnostih besed, npr. o stopnji formalnosti, figurativni rabi, kolokativnosti).

Pri pisanju definicij pa velja, da je upoštevanje spoznavno-jezikovnega razvoja učencev izjemno pomembno, saj so se v raziskavi na novo napisane definicije, ki so upoštevale spoznanja o razvoju abstraktnega mišljenja ter posameznih delov

sporazumevalne zmožnosti,²² izkazale za bistveno razumljivejše od definicij iz SSKJ. Upoštevati je namreč treba, da se v času šolanja število in tipologija usvojenih besed ter razumevanje abstraktnih pomenov, odnosov med različnimi besedami oz. pomeni, daljših in zapletenih stavčnih struktur, oblikoslovnih in besedotvornih pravil itd. z leti povečuje, deloma zaradi spoznavnega in socialnega razvoja, deloma zaradi šolanja oz. vpliva jezikovnega pouka (prim. Rozman 2010). Ker pa se je pisanje novih definicij v omenjeni raziskavi osredotočalo zgolj na čim večjo razumljivost, ne daje odgovora na (za slovaropisje še kako pomembno) vprašanje, ali so definicije, primerne za mlajše, sprejemljive in ustrezne tudi za starejše učence.

Raziskava je tudi izpostavila nekaj značilnosti, ki vplivajo na razumljivost definicij (npr. neposredne definicije so boljše od posrednih; definiranje s pogosto rabljenimi besedami je načeloma dobro, slabo pa v primeru, ko so besede zaradi večpomenskosti lahko manj natančne in slabše predstavne; definicije naj ne vsebujejo manj rabljenih strokovnih besed, naj ne bodo preabstraktne in pomensko preveč zgoščene), nakazane pa so bile tudi možnosti členjenja pomenov pri večpomenskih besedah (npr. pomen besede v danem kontekstu je zelo težko razumeti, če so različni pomeni pojasnjeni z več med sabo močno (pomensko in besedilno) povezanimi, zgoščenimi in abstraktnejšimi definicijami), kar velja pri snovanju slovarja za šolsko publiko upoštevati.

4.3

Že opravljene raziskave dajejo določene smernice za oblikovanje slovarja, ki bo ustrezen za učence in primeren tudi za uporabo med poukom. Kljub temu pa ostaja še kar nekaj odprtih vprašanj. Eno izmed njih se nanaša na obravnavo slovnčnih besed, s katerimi se raziskave niso dosti ukvarjale, analiza, opisana v Arhar Holdt in Rozman (2015), pa nakazuje potrebo po razširitvi klasične slovarske obravnave s slovnčno.

Prav tako nam manjkajo empirični podatki, na katere bi se lahko naslonili pri izbiri geslovnika. Iz teorij o usvajanju besedišča vemo, da se v času šolanja začne besednjak širiti predvsem z večzložnimi, abstraktnimi in strokovnimi besedami, kasneje tudi z manj pogostimi in tistimi, vezanimi na ožja področja. Vendar omejitev le na ta segment besedišča najbrž ni smiselna, saj analize korpusa Šolar kažejo (Kosem et al. 2012, Arhar Holdt in Rozman 2015), da je, vsaj na ravni produkcije, veliko težav povezanih prav s splošnejšim besediščem.²³ Zato velja nadaljevati s korpusnimi in drugimi raziskavami leksikalne problematike, poleg tega pa bi

²² Gl. razdelek 2.5.

²³ Podobno tudi mednarodne raziskave ne dajejo enoznačnega odgovora o tem, katere besede s stališča pogostosti rabe (pogosto ali redkeje rabljene) uporabniki v slovarjih iščejo pogosteje (gl. razdelek 3).

kazalo narediti tudi sezname besedišča, rabljenega v šolskih gradivih in literaturi, morda celo v šolskem diskurzu, saj se sporazumevalna zmožnost razvija pri vseh šolskih predmetih. Brez analiz se zdi, da je vsaj s stališča rabe besed smiselno razmišljati o vključevanju tiste leksike, ki izkazuje različne pomenske prenose, nenavadne rabe oz. odstopanja od vzorca, kjer prihaja do dvojnic, pomenskih in oblikovnih podobnosti ipd., torej besedišče, pri katerem lahko – tudi na podlagi drugih analiz jezikovnih težav govorcev²⁴ – predvidimo težave.

4.4

V razdelkih 4.1–4.3 smo se osredotočali na šolske uporabnike s slovenščino kot prvim jezikom.²⁵ Kaj pa lahko rečemo o tujih uporabnikih in slovarju slovenščine za tujce? Zagotovo je potrebno izpostaviti, da tuji govorniki, ki se uvrščajo med potencialne uporabnike slovarja, niso homogena skupina – razlikujejo se po svojem prvem jeziku in stopnji znanja slovenščine, nekateri se slovenščino učijo na tečajih, drugi v okviru študija, nekateri v Sloveniji, drugi v tujini, nekateri se v organizirane oblike izobraževanja niti ne vključujejo. Učeči se slovenščine kot tujega jezika se razlikujejo tudi po svojih potrebah in motivaciji za učenje; z njimi so povezani tudi različni interesi, ki jih imajo pri učenju, ter cilji, ki jih želijo doseči. Vse te razlike vplivajo na t. i. uporabniške potrebe, kljub temu pa med njimi obstaja dovolj skupnih točk, ki lahko predstavljajo osnovo pri snovanju slovarjev za tuje govorce. To nenazadnje dokazuje tudi obsežen in uspešen trg angleških slovarjev za tujce, iz katerih, kot je bilo rečeno že v razdelku 3, inovacije črpajo celo snovalci slovarjev za domače govorce. Slovarji za tuje govorce angleščine (kot tudi rezultati mednarodnih raziskav, opravljenih za to ciljno publiko) so vsekakor dober vir informacij tudi za pripravo slovarjev slovenščine, primernih tako za tuje govorce kot domače šolske uporabnike. Kljub temu pa obstaja vrsta vprašanj, specifičnih za slovenščino in slovensko situacijo, in ta so v marsičem podobna tistim, ki se zastavljajo za šolske uporabnike in o katerih smo pisali v prejšnjih točkah tega razdelka. Vendar pa imamo odgovorov za to ciljno publiko še bistveno manj, ker imamo opravljenih precej manj raziskav in ker še nimamo izdelanega dovolj velikega korpusa usvajanja slovenščine,²⁶ ki bi omogočal empirične raziskave pisne (pa tudi govorne) produkcije tujih govorcev slovenščine.

Prepotrebni nalog za slovensko leksikografijo je torej dovolj – pri tem se lahko opre na kar dobro razvito področje poučevanja slovenščine kot drugega in tujega jezika.

²⁴ Prim. npr. Bizjak Končar et al. (2011).

²⁵ Čeprav je seveda to poenostavljen prikaz – predstavljene raziskave, na podlagi katerih smo izpeljali zaključke, so se nanašale na učence (in učitelje) v slovenskih šolah, kjer je seveda tudi precej takih, ki jim slovenščina ni prvi jezik.

²⁶ Zaenkrat imamo izdelan le manjši korpus brez označenih napak, ki vsebuje 32.117 besed oz. 306 besedil (Rozman et al. 2010) ter poskusni korpus piKUST v skupnem obsegu 34.873 besed oz. 128 pisnih besedil ter z označenimi napakami, ki jih je skupaj 5.085 (Stritar 2012).

Tu so se uveljavile različne metode poučevanja, pomnjenja in učenja slovenske leksike, ki so do neke mere tudi dokumentirane v učbenikih in različnih dodatnih didaktičnih gradivih.²⁷ Vedenje o tem, katero besedišče in na kakšen način se posreduje tujim govorcem slovenščine, bi zagotovo lahko bilo v pomoč pri snovanju slovarja kot didaktičnega pripomočka v procesu učenja slovenščine kot drugega in tujega jezika, seveda pa tudi pri pripravi geslovnika. Geslovník bi se dalo pripraviti s pomočjo seznamov besed, ki jih vsebujejo učbeniki in druga gradiva, npr. dokument Sporazumevalni prag za slovenščino (Ferbežar et al. 2004), ki opisuje znanje slovenščine na ravni B1 Skupnega evropskega jezikovnega okvira. Sporazumevalni prag bi bil pri snovanju slovarja uporaben tudi zato, ker je v njem besedišče zbrano po tematskih sklopih (t. i. posebni pojmi) in kategorizirano v smislu časovnih, prostorskih, količinskih idr. pojmov (t. i. splošni pojmi), kar je za tujega uporabnika lahko uporabna dodatna informacija. Pri snovanju geslovnika pa bi kazalo razmisliti tudi o uporabnosti besedišča, ki se uporablja v izpitnih polah, namenjenih preverjanju znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika na različnih ravneh.

5 ZA KONEC

Po pregledu raziskav o rabi slovarjev ter razmisleku o slovarskih potrebah učencev v slovenskih šolah in tujih govorcev se zastavlja vprašanje, ali je možno izdelati en sam slovar, ki bi bil namenjen tako tujim govorcem kot šolskim uporabnikom. Vprašanje se zdi zanimivo z vidika uporabe v okviru izobraževanja oz. pri učenju jezika. Procesu usvajanja besedišča prvega in tujega jezika sta sicer v marsičem drugačna, hkrati pa imata precej skupnih točk (Singleton 1999: 79–82; prim. tudi Jesenovec 2004). Katere skupne točke lahko ujamemo v slovar, potrebuje ne samo temeljit razmislek, ampak tudi kako obsežno raziskavo, zagotovo pa je pri načrtovanju slovarja (oz. slovarjev) za obe publikli nujno razmišljati o poudarjeni didaktični vlogi – in tukaj so slovarske rešitve močno prekrivne; tisto, kar smo za šolski slovar ugotavljali v razdelku 4.1, v veliki meri velja tudi za slovar za tujce.

Po drugi strani se je potrebno vprašati, ali bi bil sodoben splošni slovar lahko primeren tudi za učence in tujce. To je sicer nekoliko v nasprotju s temeljno mislijo našega prispevka, vendar pa nam povsem negativen odgovor preprečuje nekaj pomislekov. Prvi je ta, da so se vse raziskave, ki so preverjale rabo splošnega slovarja, nanašale na SSKJ, ki je v marsikaterem pogledu že precej zastarel, nekatere analize pa kažejo, da je težje razumljiv celo odraslim domačim govorcem slovenščine²⁸ (Kosem 2006: 26; gl. tudi Müller 1996 in 2009). Drugi pomislek so mnenja učiteljev, da je uporaba splošnega slovarja primerna za ti dve ciljni publikli; tudi če se s tem ne strinjamo, najbrž ne moremo povsem zanikati, da je uporaba takšnega

27 Npr. v različnih priložnostih k učbenikom, dostopnih na spletnih straneh CSDTJ.

28 Čeprav empiričnih dokazov za to nimamo, saj raziskav, ki bi preverjale razumljivost SSKJ pri odraslih, ni.

slovarja v določenih segmentih pouka lahko koristna. In nenazadnje, splošni slovar, ki bi upošteval tudi spoznanja o potrebah učencev in tujih govorcev ter bil narejen po sodobnih principih, upoštevajoč prevladujoče načine iskanja jezikovnih informacij ter pereče jezikovne zadrege govorcev slovenščine, bi bil morda veliko primernejši kot SSKJ. In oblika spletnega portala celo omogoča, da bi tak slovar vključeval tudi didaktične vsebine, ki so za druge uporabnike manj zanimive.

Na omenjeni vprašanji je težko odgovoriti z jasnim da ali ne, tudi zaradi dejstva, da trenutna slovarska oz. leksikografska situacija pri nas ne ponuja dovolj empiričnih dokazov, na katerih bi lahko utemeljili eno ali drugo odločitev. Ob delni prekrivnosti potreb obeh tipov uporabnikov (domačih in tujih govorcev) in možnostih kombiniranja leksikografskih rešitev, ki nam jih ponujajo sodobni mediji, je mogoče smiselno razmišljati o skupnem snovanju slovarske baze, ki bi vsebovala tako informacije, relevantne za vse tipe uporabnikov, kot tudi informacije, relevantne za posamezne tipe uporabnikov. Na ta način lahko kasneje izdelamo bodisi slovarje za posamezne tipe uporabnikov bodisi portal s podatki za vse tipe uporabnikov in različnimi vizualizacijami le-teh, lahko pa tudi oboje ali celo kaj tretjega, če se izkaže, da obstajajo boljše rešitve. Zato pa se je treba čim prej lotiti leksikografskega dela in raziskovanja, ki bo dalo čim več empiričnih informacij, na katerih bodo leksikografske rešitve osnovane.